

Finantsinspeksioon

Makseteenuste hulgast välistatud teenuseid osutava isiku teabe esitamise kohustus

Makseasutuste ja e-raha asutuste seadus (edaspidi *MERAS*) sätestab makseteenuste osas erandeid teenustele ja tehingutele, mida ei käsitata *MERAS* tähenduses makseteenustena, kuid milliseid osutaval isikul on teatud tingimuste täitumisel kohustus teavitada Finantsinspeksiooni ning teatud tingimuste täitumisel võib nende teenuste osutamine vajada ka tegevusluba.

Käesolevas selgitatakse Finantsinspeksiooni tegevuse üldiseid aluseid *MERAS*-s sätestatud ülesannete täitmisel avalikes huvides. Täpsemalt selgitatakse *MERAS* §-s 4¹ sätestatud teavituskohustuse sisu ning Finantsinspeksiooni arvamuse kujunemise üldiseid aluseid.

Käesolev ei ole kõikehõlmav. See tähendab, et Finantsinspeksioon, kui avaliku halduse ülesandeid täitev asutus, saab siduva seisukoha võtta eelkõige õigusaktides sätestatud alustel ja korras üksikjuhtumi lahendamisel, hinnates menetluses sellega seotud konkreetseid asjaolusid ning kaaludes isikute ja avalikes huvides teostatava järelevalve põhjendatud huve.

I. Piiratud võrgustikus makseteenuse osutamine; makseteenuse osutamine piiratud valiku kaupade või teenuste omandamiseks

a) Teabe esitamise kohustus

MERAS § 4 lg 1 p 10 alusel makseteenusena ei käsitata ja *MERAS*-s sätestatud ei kohaldata teenustele ja tehingutele, mis põhinevad üksnes piiratud viisil kasutataval makseinstrumendil ja mille puhul on täidetud vähemalt üks käesoleva *MERAS* § 4 lõikes 3 sätestatud tingimus (edaspidi *piiratud võrgu välistus*):

- 1) mille valdajal on võimalik omandada kaupu või kasutada teenuseid ainult makseinstrumendi väljastaja ruumides või vahetult väljastajaga sõlmitud lepingu alusel kaupu müüvate või teenuseid osutavate isikute piiratud võrgustikus;
- 2) mida saab kasutada üksnes väga piiratud valiku kaupade või teenuste omandamiseks;
- 3) mis kehtib vaid Eestis ja mis antakse ettevõtja või riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse taotluse korral ning mida reguleerib riik või kohalik omavalitsus sotsiaalsetel või maksustamisega seotud eesmärkidel, et omandada konkreetseid kaupu või saada teenuseid tarnijatelt, kes on sõlminud väljaandjaga kaupade müügi või teenuste osutamise lepingu.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2015/2366 (edaspidi *PSD2*) artikli 37(2) kohaselt liikmesriigid nõuavad, et teenuse pakkujad, kes tegelevad kas *PSD2* artikli 3 punkti k alapunktides i ja ii osutatud ühe või mõlema tegevusega, mille puhul eelneva 12 kuu jooksul täidetud maksetehingute kogusumma on suurem kui üks miljon eurot, saadavad pädevatele asutustele teate, mis sisaldab pakutavate teenuste kirjeldust ja milles täpsustatakse, millise artikli 3 punkti k alapunktides i ja ii osutatud välistamise alusel tegevust läbi viiakse. Kõnealusele teatele tuginedes teeb pädev asutus artikli 3 punktis k osutatud kriteeriumide põhjal põhjendatud otsuse, kui tegevus ei kvalifitseeru piiratud võrguna, ning teavitab sellest teenusepakkujat.

Nimetatud *PSD2* regulatsioon on üle võetud *MERAS* §-ga 4¹. Selle paragrahvi lõike 1 alusel isik, kes pakub *MERAS* § 4 lõike 1 punktis 10 nimetatud ja lõike 3 punktis 1 või 2 sätestatud tingimustele vastavat teenust, teavitab Finantsinspeksiooni, kui tema 12 järjestikuse kuu jooksul tehtud maksetehingute kogusumma ületab ühte miljonit eurot. Teates kirjeldatakse teenust, mille raames maksetehinguid tehakse, ning täpsustatakse, millisele käesoleva seaduse § 4 lõikes 3 sätestatud tingimusele teenus vastab.

Eelnevast tulenevalt juhime tähelepanu piiratud võrgu välistust kasutavate isikute kohustusele teavitada Finantsinspeksiooni eelneva 12 järjestikuse kuu jooksul tehtud maksetehingute kogusumma piirmäära (üks miljon eurot) ületamisel.

b) Teate sisu ja Finantsinspeksiooni arvamus

MERAS § 4¹ lg 1 teise lause kohaselt kirjeldatakse teates teenust, mille raames maksetehinguid tehakse, ning täpsustatakse, millisele käesoleva seaduse § 4 lõikes 3 sätestatud tingimusele teenus vastab.

MERAS § 4¹ lõike 2 alusel kui Finantsinspeksiooni hinnangul puudub alus MERAS § 4¹ lõike 1 alusel nimetatud teates kirjeldatud maksetehinguid ja teenuseid käesoleva seaduse kohaldamisalast välistada, koostab ta sellekohase põhjendatud arvamuse. Arvamus edastatakse teate esitanud isikule viivitamata. Käesolevas lõikes sätestatu ei vabasta teate esitanud isikut kohustusest hinnata oma tegevuse vastavust õigusaktidele, sealhulgas käesoleva seaduse § 14 lõikes 1 sätestatud kohustusest ehk kohustusest taotleda tegevusluba makseasutuseks või e-raha asutuseks tegutsemiseks.

MERAS § 4¹ lõikes 2 nimetatud arvamuse näol ei ole tegemist Finantsinspeksiooni otsusega või ettekirjutusega, millest tulenevad isikule õigused ja kohustused. Arvamuse alusel saab teenusepakkuja kujundada oma edasise tegevuse suhtes seisukoha, näiteks vastava tegevusloa taotlemiseks või makseteenuste osutamise lõpetamiseks. Vastutus ebaseadusliku tegevuse eest lasub endiselt isikul, kes on kohustatud oma tegevuse kohta teatise esitama. Teatise esitanud isik vastutab väärteto korras teatise mitteesitamise, ebaõige või puuduliku teabe esitamise eest vastavalt MERAS §-le 107.¹

c) Kriteeriumid, mille alusel hinnatakse piiratud võrgu välistuse kohaldumist

Piiratud võrgu välistuse kohaldamise hindamine põhineb MERAS § 4 lg 1 punkti 10 ja § 4 lõike 3 kohaselt (a) makseinstrumenti ja (b) piiratud võrgu kriteeriumil:

- a) kasutajale pakutakse makseinstrumenti ja on täidetud vähemalt üks järgnevast:
- b) - selle valdajal on võimalik omandada kaupu või kasutada teenuseid ainult makseinstrumenti väljastaja ruumides või vahetult väljastajaga sõlmitud lepingu alusel kaupu müüvate või teenuseid osutavate isikute piiratud võrgustikus (piiratud võrk),
 - seda saab kasutada üksnes väga piiratud valiku kaupade või teenuste omandamiseks (piiratud kaubad või teenused),
 - see kehtib vaid Eestis ja see antakse ettevõtja või riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse taotluse korral ning seda reguleerib riik või kohalik omavalitsus sotsiaalsetel või maksustamisega seotud eesmärkidel, et omandada konkreetseid kaupu või saada teenuseid tarnijatelt, kes on sõlminud väljaandjaga kaupade müügi või teenuste osutamise lepingu.

Makseinstrumenti väljastamise kriteeriumi on võimalik sisustada lähtuvalt vastava teenuse sisu juriidilisest määratlusest. Selle sisustab MERAS § 3 lg 1 punkt 5 võlaõigusseaduse § 709 lõike 8 kaudu: makseinstrument on makseteenuse pakkuja ja tema kliendi vahel kokkulepitud isikustatud vahend või toimingute kogum, mida makseteenuse pakkuja klient kasutab maksejuhise algatamiseks. See tähendab, et esmalt tuleb hinnata, kas kasutajale pakutakse isikustatud vahendit või toimingute kogumit, mille kaudu kasutaja saab algatada maksejuhiseid ehk anda korraldusi maksetehingu tegemiseks.

Võrgu piiratuse hindamisel annab juhised PSD2 preambuli punktides 13 ja 14, aga ka Euroopa Komisjon oma vastustes liikmesriikide poolt esitatud küsimustele Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/64/EÜ (edaspidi PSD) kohta käsitledes erinevaid näiteid, kuivõrd PSD2 on soovinud täpsustada PSD-s sätestatud piiratud võrgu regulatsiooni.

PSD2 preambuli punktis 13 juhendatult „/.../ei tohiks olla võimalik kasutada sama makseinstrumenti maksetehingute tegemiseks eesmärgiga omandada kaupu või teenuseid rohkem kui ühes piiratud võrgus või omandada piiramata valikul kaupu ja teenuseid.“ Makseinstrumenti tuleks pidada piiratud võrgus kasutatavaks, kui seda saab kasutada järgmistel asjaoludel:

¹ Seletuskiri makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde. Lk 13-14. Leitav veebilehel: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/fb19e490-df60-4bc3-8c97-10fe3bb5cc98>.

- 1) kaupade ja teenuste ostmiseks ainult teatavalt jaemüüjalt või konkreetsest jaemüügiketist; kui asjaomased üksused on otseselt seotud kaupade müügi või teenuste osutamise lepinguga, millega näiteks nähakse ette ühe makselahenduse kasutamine ning kõnealust makselahendust kasutatakse müügipunktides ja see on võimaluse korral esitatud makseinstrumentil, mida asjaomastes müügipunktides on võimalik kasutada;
- 2) väga piiratud hulga kaupade või teenuste ostu puhul, kui kasutamise ulatus on tõhusalt piiratud kindla arvu funktsionaalselt seotud kaupade või teenustega, olenemata müügipunkti geograafilisest asukohast;
- 3) kui makseinstrumenti reguleerib riiklik või piirkondlik avaliku sektori asutus konkreetsetel sotsiaalsetel või maksustamisega seotud eesmärkidel, et omandada konkreetseid kaupu või teenuseid. (PSD2 preambuli punkt 13).

Selliseks makseinstrumentiks võib PSD2 preambuli punkti 14 kohaselt „/.../olla kaupluse kliendikaart, kütuseostukaart, liikmekaart, ühistranspordikaart, parkimispilet, toidutalong või mõne teenuse kasutamise talong, millest osa on ette nähtud konkreetsete maksu- või tööjõualaste õigusaktidega, mille eesmärk on edendada selliste makseinstrumentide kasutamist sotsiaalvaldkonna õigusaktides sätestatud eesmärkide saavutamiseks.“ PSD 2 toonitab samas punktis: „Kui selline sihtotstarbeline makseinstrument muutub üldkasutatavaks makseinstrumentiks, ei tohiks enam kohaldada sellise makseinstrumenti välistamist käesoleva direktiivi kohaldamisalast. Makseinstrumente, mida saab kasutada ostu sooritamiseks loetletud kauplejate kauplustes, ei tohiks käesoleva direktiivi kohaldamisalast välistada, kuna sellised makseinstrumentid on tavaliselt välja töötatud teenusepakkujate võrkude jaoks, mis pidevalt kasvavad. Piiratud võrgu välistamine peaks kohalduma koos potentsiaalsete makseteenuse pakkujate kohustusega teatada välistamisest puudutatud tegevusest.“

Kuna eeltoodust nähtuvalt peab välistust kasutav makseinstrument olema sihtotstarbeline ja ei tohi muutuda üldkasutatavaks, siis järeldeb sellest ühtlasi, et makseinstrumenti kui toodet tuleks vaadata tervikuna, ega seda erinevate kaubaartiklite lõikes osadeks lahutada. Sestap ei tohiks olla võimalik makseinstrumenti üheaegselt kasutada piiramata valiku toodete või teenuste soetamiseks, kuid piiratud võrgus ja piiramata võrgus, kuid piiratud valiku kaupade ja teenuste jaoks. Näiteks sama kaupluse sama kliendikaarti ei tohiks olla võimalik kasutada selles kaupluses piiramata kaupade soetamiseks ning ka väljaspool kauplust, kuid piiratud valiku kaupade soetamiseks. Kokkuvõtvalt ei tohi makseinstrumenti kasutada korraga piiramata võrgus ja piiramata valiku kaupade ja teenuste jaoks. Samuti peab piiratus olema tõeline, mitte üksnes näiline.

Eelnevast lähtuvalt hindab Finantsinspeksioon piiratud võrgu välistuse kohaldumisel, kas tegemist on makseinstrumenti teenuse pakkumisega võlaõigusseaduse § 709 lõike 8 mõttes ja kas see makseinstrument on üksnes sihtotstarbeliselt kasutatav. Kui makseinstrument on sihtotstarbeliselt kasutatav, lähtub Finantsinspeksioon tootest tervikuna ning hindab, kas tegemist on sihtotstarbelise makseinstrumentiga piiratud võrgus kasutamiseks või piiratud valiku kaupade või teenuste soetamiseks. Finantsinspeksioon lähtub hinnangu andmisel muu hulgas käesolevas kirjeldatud kriteeriumitest, aga ka PSD2 eesmärgist, milleks on vältida makseinstrumenti *de facto* kasutamist üldkasutatava makseinstrumentina, jättes tarbijad ilma õiguskaitsest ning asetades teised makseinstrumenti teenuse pakkujad ebavõrdsesse olukorda.

II. Elektroonilise side teenuse kasutaja maksetehingud

a) Teabe esitamise kohustus

MERAS § 4 lg 1 p 11 alusel makseteenusena ei käsitata ja MERAS-s sätestatud ei kohaldata elektroonilise side teenuse kasutaja maksetehingule, mida elektroonilise side ettevõtja täidab lisaks elektroonilise side teenuste osutamisele, ja mis vastavad MERAS § 4 lõikes 4 sätestatud tingimustele (edaspidi *elektroonilise side välistus*).

MERAS § 4 lg 4 kohaselt makseteenusena ei käsitata MERAS § 4 lõike 1 punktis 11 nimetatud maksetehingute täitmist, kui ükski maksetehing ei ole suurem kui 50 eurot ja maksetehingute kogusumma ei ületa kasutaja kohta 300 eurot kuus või 300 eurot kalendrikuus elektroonilise side ettevõtja juures asuva konto eelrahastamise korral ning kui maksetehingud vastavad ühele järgmistest tingimustest:

- 1) tehing tehakse kasutaja või teenuse tellija jaoks digitaalse infosisu ja häälepõhiste teenuste ostmiseks, olenemata digitaalse infosisu ostmiseks või tarbimiseks kasutatavast seadmest, ja tehingu summa lisatakse elektroonilise side teenustega seonduvale arvele;
- 2) tehing täidetakse elektroonilise seadme abil ja tehingu summa lisatakse elektroonilise side teenustega seonduvale arvele heategevuse raames, piletite ostmiseks või parkimistasu maksmiseks.

MERAS § 4¹ lõike 3 alusel elektroonilise side ettevõtja, kes täidab MERAS § 4 lõike 1 punktis 11 nimetatud maksetehinguid, teavitab sellest Finantsinspeksiooni ning esitab Finantsinspeksioonile igal aastal kahe nädala jooksul majandusaasta aruande kinnitamisest vandeaudiitori eriotstarbelise aruande, mis kinnitab käesoleva seaduse § 4 lõikes 4 sätestatud piirmäärade järgimist.

Eelnevast tulenevalt juhime tähelepanu elektroonilise side välistust kasutavate isikute kohustusele teavitada Finantsinspeksiooni ning esitada Finantsinspeksioonile vandeaudiitori eriotstarbeline aruanne piirmäärade (üksiku maksetehingu summa 50 eurot ja kogusumma kuus 300 eurot) järgimise kohta kahe nädala jooksul majandusaasta aruande kinnitamisest.

b) Kriteeriumid, mille alusel hinnata elektroonilise side välistuse kohaldumist

Elektroonilise side välistuse kohaldumise hindamine on MERAS § 4 lg 1 punkti 11 ja § 4 lõike 4 kohaselt (a) teenuse pakkuja, (b) mahu ja (c) tehingu eseme põhine. See tähendab, et teenusepakkuja tegevus on elektroonilise side välistuse kohalduvuse tõttu tegevusloa kohustusest vabastatud juhul, kui:

- a) tegemist on elektroonilise side ettevõtjaga;
- b) ükski maksetehing ei ole suurem kui 50 eurot ja maksetehingute kogusumma ei ületa kasutaja kohta 300 eurot kuus või 300 eurot kalendrikuus elektroonilise side ettevõtja juures asuva konto eelrahastamise korral ja
- c) - tehingu eesmärgiks on osta digitaalset infosisu või häälpõhiseid teenuseid olenemata digitaalse infosisu ostmiseks või tarbimiseks kasutatavast seadmest, ja summa lisatakse elektroonilise side teenusega seonduvale arvele või
- tehingu eesmärgiks on heategevus, piletite ostmine või parkimistasu maksmine ja tehing tehakse elektroonilise seadme abil ning summa lisatakse elektroonilise side teenusega seonduvale arvele.

Teenuse pakkuja kriteeriumi puhul tuleb elektroonilise side teenuse mõiste sisustamisel lähtuda PSD2 artikli 4(42) kohaselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta. Täpsemalt selle artikli 2 alapunktist c.

Mahu kriteeriumi täitmise hindamisel lähtub Finantsinspeksioon MERAS § 4¹ lõike 3 alusel teenusepakkuja enda esitatud vandeaudiitori eriotstarbelisest aruandest. Seejuures piirmäärasid tuleb järgida teenust kasutava isiku kasutuses oleva iga numbri kohta.²

Tehingu eseme kriteeriumi täitmisel tuleb lähtuda sellest, et „*välistus peaks keskenduma konkreetset digitaalse infosisu ja häälepõhiste teenuste eest tehtavatele mikromaksetele*“ (PSD2 preambuli punkt 16).

Digitaalse infosisu mõiste on selgitatud MERAS § 4 lõikes 5: digitaalne infosisu hõlmab kaupu või teenuseid, mida pakutakse või mis on toodetud ja tarnitud digitaalsel kujul ja mille kasutamine või tarbimine on võimalik vaid tehnilise seadmega, ega hõlma mingil viisil füüsiliste kaupade ja teenuste kasutamist või tarbimist. PSD2 preambuli punkt 15 toob näidetena mh

- allalaetavad tooted, nagu videod, muusika ja mängud;
- info, nagu näiteks ilmateade, uudised, spordiuudised ja aktsiahinnad;
- televisiooni- ja raadiosaadetes osalemine, nagu näiteks hääletamine ja võistlussaadetes osalemine.

Digitaalne infosisu ei tohi endas kätkeada füüsiliste kaupade või teenuste kasutamist või tarbimist.

Heategevuslike annetuste ja erinevate piletite soetamise puhul on normidest ja PSD2 preambuli punktist 16 lähtuvalt lisatud „*selge viide elektrooniliste piletite ostmisel tehtavatele maksetehingutele, et võtta arvesse*

² Vt viide nr 1, lk 13.

maksetega seotud arengut, eelkõige kui kliendid saavad mobiiltelefoni või muid seadmeid kasutades mis tahes asukohast ja igal ajal tellida, omandada ja valideerida elektroonilisi pileteid ning nende eest maksta. Elektroonilised piletid võimaldavad ja hõlbustavad selliste teenuste pakkumist, mida tarbijad võiksid muidu osta paberpileti vormis, ning hõlmavad transporti, meelelahutust, parkimist ja sissepääsu üritustele, kuid välistavad füüsilised kaubad. Need vähendavad seeläbi traditsiooniliste paberpiletite müügi kanalitega seotud tootmis- ja levitamiskulusid ning suurendavad klientide mugavust, pakkudes piletite ostmiseks uusi ja lihtsaid viise. Heategevuslikke annetusi koguvate üksuste koormuse vähendamiseks tuleks selliste annetustega seotud maksetehingud samuti kohaldamisalast välistada. Liikmesriikidel peaks olema kooskõlas siseriikliku õigusega vabadus piirata välistamine registreeritud heategevusorganisatsioonide jaoks kogutud annetustega.“ Ka heategevuslike annetuste ja erinevate piletite soetamise teenus ei hõlma füüsiliste kaupade omandamist võimaldavaid pileteid, talonge, vautšereid vms.

Eelnevast lähtuvalt hindab Finantsinspeksioon elektroonilise side välistuse kohaldumisel, kas tegemist on elektroonilise side ettevõtjaga, kas on täidetud mahu kriteerium ja milline on maksetehingu ese. Finantsinspeksioon lähtub hinnangu andmisel muu hulgas käesolevas kirjeldatud ja sisustatud kriteeriumitest ning PSD2 eesmärgist piirata välistamist selgelt madala riskiprofiiliga maksetega.